

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزانه روزنامه خراسان

سه شنبه ۱۷ مرداد ۱۳۹۶

۱۵ دی القعدہ ۱۴۳۸ هـ ۸ آگوست ۲۰۱۷

۸۲۶

نگاهی به زندگی و بهترین آثار مهم‌ترین آهنگ‌سازان دنیا

شنیدنی‌های ماندگار

الیه توانا- اسم باخ و بتهوون و موتزارت را زیاد شنیده‌ایم، اما خیلی سراغشان نرفته‌ایم. بعضی‌هایمان از اسم بزرگشان و نفهمیدن معنا و مفهوم آثارشان می‌ترسیم؛ بعضی‌هایمان سفت و سخت به ذائقه و سلیقه موسیقایی‌مان چسبیده‌ایم و حاضر به هیچ تغییر و امتحان‌کردنی نیستیم؛ بعضی‌هایمان هم اصلا تا حالا به این موزسین‌ها و آثارشان فکر نکرده ایم. پرونده امروز «زندگی‌سلام»، فرصت خوبی برای آشنا شدن با بعضی از مهم‌ترین آهنگ‌سازان و نوازندگان جهان و شاهکارهایشان است. کسانی که در دنیا بسیار قابل ستایش و احترام هستند و نشنیدن حداقل یکی دو اثر از هر کدامشان، محروم کردن خودمان از یک حس خوب است. در این پرونده، به‌دلیل کمبود فضا، جای بسیاری از نوابع دنیای موسیقی خالی است، اما در حد وسع و توان سعی کرده‌ایم شش نفر از معروف‌ترین‌هایشان را به شما بشناسیم؛ مختصری از زندگی‌های جالب و پرفراز و نشیبیشان گفته‌ایم؛ یکی از شناخته‌ترین آثار هر نفر را معرفی کرده‌ایم و کیو آر کد قطعه موردنظر را هم برایتان گذاشته‌ایم تا با اسکن کردنش (از طریق تلفن همراه) بتوانید به آن قطعه گوش دهید. با این توضیح مهم که: موسیقی هنری اروپا از لحاظ زمانی به دوره‌های قرون وسطی، رنسانس، باروک، کلاسیک، رمانتیک، قرن بیستم و دوران معاصر تقسیم می‌شود. یعنی خلاف تصور رایج، کلاسیک، اصطلاحی ناظر بر هرنوع موسیقی جدی و مهم یا هر موزیسین مطرحی نیست بلکه تنها به یکی از دوره‌های موسیقی گفته می‌شود. در این پرونده، از هر کدام از دوره‌های باروک (۱۷۵۰-۱۶۰۰)، کلاسیک (۱۸۲۰-۱۷۵۰) و رمانتیک (۱۹۰۰-۱۸۲۰) به‌ترتیب دو موزیسین معرفی می‌کنیم.

نابغه دوران

ولفانگ آمادئوس موتزارت

کی و کجا متولد شد؟ ۱۷۵۶، اتریش

مشهورترین اثرش چیه؟ مارش ترکی

هرچند موتزارت را «نابغه دوران» معرفی کردیم، اما معتمد وازهایی مثل نابغه و اعجوبه نمی‌توانند به‌خوبی او را توصیف کنند. موتزارت در ۶ سالگی نواختن ویولن را بلد بود و می‌توانست پداه‌نوازی کند؛ در ۸سالگی سمفونی^[۱]نوشت و وقتی ۱۲ ساله بود اولین اپرایش را ساخت. تعداد آثاری که او تا قبل از نوجوانی آفرید، برای اعتبار بخشیدن به آهنگ‌سازی با سه برابر سن او کفایت می‌کرد. آثار بسیار متنوع موتزارت او را در شمار پرکارترین آهنگ‌سازان قرار می‌دهد، البته این پرکاری به‌هیچ‌وجه‌روی کیفیت موسیقی او تأثیر نگذاشته‌است. موتزارت هم مانند باخ در تمام فرم‌های موسیقی زمان خودش آثاری قابل توجه و در خور ستایش خلق کرده‌است که همگی ارزشی برابر دارند. آثار موتزارت، انتقال‌دهنده حسی از آسودگی و ملاحظ هستند؛ درعین حال که آمیزه‌ای از قدرت‌وفقار را در خود دارند. آثار پرشمار موتزارت، حالتی سلیس و خودجوش دارند و تقریباً همگی به‌سرعتی معجزه‌آسا خلق شده‌اند. برای مثال اوسه سمفونی آخرش را فقط در مدت شش هفته ساخت؛ او هم‌چنین این توانایی را داشت که با هنرنمایی در هر فرم موسیقی آن را به کمال برساند. از بین ۶۰۰ اثر برجامانده او موتزارت، «مارش ترکی» یکی از معروف‌ترین‌هاست. قطعه‌ای که بارها و بارها آن را از رادیو و تلویزیون شنیده‌اید و حالا با دوباره گوش دادنش، به دو دلیل شگفت‌زده خواهید شد؛ یکی این که این قطعه خاطر انگیز، اثر آهنگ‌ساز بزرگی است که از ترس آسمش خیلی‌هایمان اصلا جرأت نکرده‌ایم سراغش برویم؛ دیگر این که این قطعه علی‌رغم تکرارهای بسیار و گذشت زمان، هم‌چنان تازه، سرزنده و پر از شیطنت است. موتزارت معتقد بود «موسیقی همواره باید موسیقی بماند» و این اعتقادش را تمام و کمال در آثارش نشان داد.

[۱] سمفونی، اثری طولانی است که اجرای آن بین ۲۰ تا ۴۵ دقیقه زمان می‌برد و در آن تمام رنگ‌های صوتی ارکستر کلاسیک به کار گرفته می‌شود.

شکسپیر موسیقی

یوهانس برامس

کی و کجا متولد شد؟ ۱۸۳۳، آلمان

مشهورترین اثرش چیه؟ رقص پنج مجار

برامس، مثل تمام بزرگان دنیای موسیقی، از دوران کودکی شروع به یادگیری نوازندگی، تئوری موسیقی و آهنگ‌سازی کرد. نخستین سفر او برای اجرای کنسرت در بیست‌سالگی، این شانس را برایش فراهم کرد تا با یکی از برجسته‌ترین آهنگ‌سازان معاصر خود دیدار کند، کسی که او را با عنوان مسیح موسیقی که «راشلتش برامس از شاهکارهای دوره‌های پیشین باعث می‌شد نگرشی بسیار منتقدانه نسبت به آثار دیگران و حتی خودش داشته‌باشد؛ و بیست سال تمام‌روی سمفونی اولش کار کرد و سرانجام در چهل‌وسه‌سالگی موفق شد آن را کامل کند. موسیقی برامس دربرگیرنده گستره‌ای از حالت‌های گوناگون است، اما بیش از همه حسی پابیزی، رنج کشیده و تغزلی دارد. تمام آثار او ریتمی پرشور و هیجان و کیفیت صوتی بسیار خاصی دارند. برامس به‌رنگ‌های صوتی تیره و غنی علاقه‌داشت و در آثار ا کنسرتی‌اش با هنرمندی تمام گروه‌های گوناگونی از سازها را با هم می‌آمیخت. باین همه اما باز هم درک آثار برامس در زمان خودش به‌راحتی محقق نشد؛ سمفونی چهارم او در اولین شب اجرا با دست و سوت حضار مورد تمسخر قرار گرفت و چندوقت بعد، یک‌ماه پیش از مرگ برامس، موقع اجرا هر مومانش با کف‌زدن و فریاد حضار تحسین شد. «رقص پنج مجار» یکی از فراموش‌نشدنی‌ترین آثار برامس است که قطعه‌با گوش‌شان آشناست، به‌ویژه اگر مخاطب جدی سینما باشید؛ در فیلم «دیکتاتور بزرگ»، چارلی چاپلین در صحنه اصلاح صورت مشتری، چنان حرکات دستش را با این قطعه تلفیق می‌کند که به‌نظر می‌رسد بر اسس رقص پنج مجارش را فقط برای این فیلم ساخته‌است. آشنایی با یک ویولنیست مجار باعث آشنایی برامس با موسیقی فولکلور مجارستان و خلق مجموعه شگفت‌انگیز رقص مجار شد، با شنیدن این قطعه سرخوشانه و سرشار از بازیگوشی، بقیه‌روز را با حال خوب سپری کنید.

منبع این پرونده: کتاب «درک و دریافت موسیقی» نوشته «اجر کیمی‌ین»، ترجمه «حسین یاسینی»

اسطوره باشکوه

یوهان سباستین باخ

کی و کجا متولد شد؟ ۱۶۸۵، آلمان

مشهورترین اثرش چیه؟ سوئیت^[۱]شماره ۱

یوهان، در خانواده‌ای اهل موسیقی به‌دنیا آمد. تعداد موسیقیدانان خاندان «باخ» آن‌قدر زیاد بود که نام خانوادگی آن‌ها مترادف با «موسیقی‌دانان شهر» شده‌بود. در مهمانی‌های سالانه آن‌ها، گاه بیش از صد باخ موزیسین^(۱) برای برپایی جشن و موسیقی دور هم جمع می‌شدند. یوهان هم اولین درس‌های موسیقی را در خانه و از پدرش آموخت اما خیلی زود، در ۹ سالگی، پدر و مادرش را هم‌زمان از دست داد و برای زندگی با برادرش رهسپار شهر مجاور شد. خانه برادر را هم بعد از مدتی ترک کرد و به مدرسه‌ای رفت که در آن توانست با آوازخوانی در گروه کر و نوازندگی ارگ و ویولن، خرج زندگی‌اش را درآورد. باخ شیفته موسیقی یک‌بار در نوجوانی برای شنیدن نوای ساز یک ارگ‌نواز، پنجاه کیلومتر را پیاده طی کرد؛ عشق او به موسیقی هیچ‌وقت فروکش نکرد حتی وقتی در اواخر عمر بینایی‌اش روبه‌کاهش گذاشت، هم‌چنان به رهبری ار کسرت^[۲]و تدریس ادامه داد. باخ بزرگ در تمام فرم‌های موسیقی زمان خودش شاهکارهایی خلق کرد. شاهکارهایی که البته تا سال‌ها پس از مرگش چندان مورد توجه قرار نگرفت، باخ حتی در زمان خودش هم بیشتر نوازنده‌ای بر جسته شناخته می‌شد تا آهنگ‌سازی خارق‌العاده. آهنگ‌سازان نسل بعد اما به‌نیوغ اوپی بردند و شروع به ستایشش کردند؛ ستایشی که هنوز هم بعد از گذشت ۴ قرن ادامه دارد. هر کس در توصیف آثار باخ، چیزی می‌گوید من اما آن‌ها را قطعاتی برای اندیشیدن می‌دانم. سوئیت شماره ۱ از سوئیت‌های تکنوازی ویولن‌سل را بشنوید و لذت غوطه‌ور شدن در جهان‌راز گونه و عمیق اندیشه را تجربه کنید.

[۱] گونه‌ای از موسیقی سازی که از نظر وزن و ریتم با رقص مرتبط است اما برای شنیدن ساخته می‌شود.
[۲] مجموعه‌ای از نوازندگان که تحت نظر رهبر ارکستر به اجرای قطعه می‌پردازند و براساس تعداد و نوع سازها نام‌گذاری می‌شود. برای مثال ارکستر سمفونی بزرگترین نوع ارکستر است که تقریباً همه انواع سازها در آن وجود دارد.

شاعر پیانو

فردریک شوپن

کی و کجا متولد شد؟ ۱۸۱۰، لهستان

مشهورترین اثرش چیه؟ والس شماره ۲

شوپن، هنوز کودک بود که سبک بدیعش در نوازندگی و آهنگ‌سازی، شگفتی اشراف لهستان را برانگیخت و در هجده سالگی به سبکی کاملاً شخصی در موسیقی پیانو دست پیدا کرد. او در مقایسه با دیگر آهنگ‌سازان بزرگ، آثاری اندک خلق کرد اما کم‌وبیش تمام آثارش در رپرتوار^[۱]پیانست‌ها جا دارند. گرچه بیشتر آثار شوپن، فیرمانی، دمیده شده‌اند. هیچ آهنگ سازی به اندازه شوپن صدایی این گونه زیبا از پیانو درنیارده‌است، آن‌قدر زیبا که شنونده گمان می‌کند پیانو در حال ترانه‌سرایی و آوازخوانی است. شوپن جوان با نویسندگان، نقاشان و آهنگ‌سازان معتبر زمان خودش آشنا بود و در اجراهایش تمام اشرافزادگان، نجبا و افراد سرشناس حضور پیدا می‌کردند؛ با این همه خیلی خجالتی و خوددار بود و ترجیح می‌داد به‌جای نوازندگی در تالار کنسرت، در محفل‌های خصوصی آثارش را اجرا کند. این مسئله به‌علاوه عمر کوتاه شوپن (در ۳۹سالگی از دنیا رفت) دلایلی بود که باعث شد او به‌اندازه همکاران و هم‌عصرانش پر کار نباشد. اما هیچ کدام از این عوامل خللی در محبوبیت و شهرت شوپن ایجاد نکرد، او تنها پیانیستی است که فقط با حدود سی اجرای عمومی آوازهای افسانه‌ای پیدا کرد. آن‌چه می‌شنوید پرلود^[۲]شماره ۴ شوپن است، یک مینیاتور موسیقایی ودقیقه‌ای که کیفیتی اندیشناک دارد. ملودی این قطعه ممکن است به‌نظر بی‌هدف و یکنواخت برسد اما در هر تکرار، نت کشیده‌ای که مدام از نو شنیده می‌شود در هر نمود جلوه‌ای متفاوت دارد. در اواخر قطعه چندین نت ملایم نواخته می‌شود، بعد سکوتی کوتاه و سرشار از انتظار شکل می‌گیرد، سپس تنش ایجادشده با یک پایان‌بندی باوقار فرو می‌شیند. آرامش و اندیشه محصول توأمانِ شنیدن این قطعه است.

[۱] فهرست مجموعه قطعه‌های موسیقی در طول یک کنسرت یا اجرای آوازی
[۲] یک ساخته موسیقایی است، که اغلب کوتاه و عموماً قبل از یک قطعه طولانی دیگر نواخته می‌شود.

پادشاه فصل‌ها

آنتونیو ویوالدی

کی و کجا متولد شد؟ ۱۶۷۸، ونیز

مشهورترین اثرش چیه؟ چهارفصل

پدرش، نوازنده ویولن کلیسا و اولین معلم نوازندگی او بود. آنتونیوی جوان هم‌زمان با یادگیری موسیقی، باید برای کشیش شدن هم آماده می‌شد. او در بیست سالگی به رتبه‌های روحانی دست پیدا کرد، اما چند وقت بعدش روی موسیقی تمرکز کرد. ویوالدی نابغه فعالیت حرفه‌ای‌اش را با تدریس به دختران بی‌سرپرست یک مدرسه موسیقی شروع کرد و بیشتر دوران زندگی‌اش را به‌عنوان معلم، آهنگ ساز و پروپاقرص اجراهایش شدند. ویوالدی برای اپرای ونیز، کلیسا و تئاتر هم آهنگ سازی و نوازندگی می‌کرد و توانسته‌بود در حرفه موسیقی جایگاه شایسته‌ای برای خودش دست‌وپا کند. همه این‌ها ، اما درمقایسه با محبوبیت و شهرتی که «کنسرتو^[۱] های چهارفصل» برای او به ارمغان آورد، قابل چشم‌پوشی است. ویوالدی ۴۷ ساله در هر کدام از این کنسرتوها، به شکلی هوشمندانه و خارق‌العاده، صداها و رخدادهای مربوط به هریک از فصل‌های سال را تجسم می‌بخشد؛ بهار؛ آواز پرندگان، تابستان؛ نسیم ملایم، پاییز؛ خش‌خش برگ‌ها و زمستان ویوالدی بارش برف و سرما را برای مخاطب تداعی می‌کند. کنسرتوی بهار در این بین، محبوبیت ویژه‌ای یافت آن‌قدر که لویی پانزدهم، پادشاه فرانسه را هم مسحور خودش کرد. اگر در این روزهای گرم دلتنگ بهار هستید، چشم‌هایتان را ببندید و به موممان^[۲]اول کنسرتوی بهار گوش کنید؛ بهار فرا می‌رسد، پرندگان آواز می‌خوانند، زمزمه جویبار به گوش می‌رسد، تندر و آذرخش خبر از وقوع توفان می‌دهد، توفان خیلی زود تمام می‌شود، حالا دوباره آسمان صاف است و همه چیز آرام و زیبا.

[۱] کنسرتو، قطعه‌ای موسیقی است که در آن ارکستر در کنار سازِ تکنواز به اجرا می‌پردازد.
[۲] موممان بهش کالمی از یک اثر موسیقایی است. بعضی فرم‌های موسیقی مانند کنسرتو سمفونی از چند موممان تشکیل می‌شوند.

شکسپیر موسیقی

لودویگ وان بتهوون

کی و کجا متولد شد؟ ۱۷۷۰، آلمان

مشهورترین اثرش چیه؟ سمفونی شماره ۵

بتهوون هم این شانس را داشت که در خانواده‌ای موسیقی‌دان پرورش یابد، البته وقتی فوت زود هنگام مادر و الکیلی شدن پدر و در هجده‌سالگی سرپرست خانواده شدن را به اهل موسیقی بودن اضافه کنیم، به‌نظر نمی‌رسد لودویگ خیلی هم از بابت خانواده خوش‌شانس بوده‌باشد. او تا قبل از این اتفاقات، در یازده‌سالگی توانست دستیار ارگ‌نواز دربار بشود و در دوازده‌سالگی چندین قطعه برای پیانو به چاپ رساند؛ بعد از این اتفاقات هم با سرسختی و اعتمادبه‌نفسی بی‌نظیر به موسیقی پرداخت. روی سخت زندگی اما دست‌بردار نبود. بتهوون در بیست‌وسه سالگی دچار نخستین عارضه‌های شنوایی شد و به گفته خودش چیزی که او را از خاتمه دادن به زندگی‌اش بازمی‌داشت، هنرش بود. چیرگی به‌خلاقانه و باشکوهش را در دوران ناشنوایی محض خلق کرد؛ آثاری برآمده از دل بحران که نیرویی تازه و روحی فیرمانی دارند. موسیقی او بازتاب شخصیت رنج‌دیده و درعین حال نیرومندش است. جایگاه بتهوون را در موسیقی به‌حق با جایگاه «شکسپیر» در ادبیات و «میکلانژ» در نقاشی و مجسمه‌سازی مقایسه می‌کنند. در موسیقی بتهوون، تأکیدها و اوج‌ها جلوه‌ای غول‌آسا دارند و ساختارهایی سترگ و حجیم خلق می‌شوند که هر نت در آن‌ها کارکردی ویژه و اجتناب‌ناپذیر دارد. بتهوون، شیفته ایجاد هیجان و شور از طریق نت‌ها بود؛ به‌همین دلیل گستره زیر و بم صداها و تضادهای حالت در موسیقی او نمود بیشتری دارد. او در بیان موسیقایی، قلمروهایی تازه گشود و بر آهنگ سازان بعد از خودش تأثیری عمیق بر جا گذاشت. آن‌چه می‌شنوید موممان اول سمفونی شماره ۵ است؛ این قطعه شگفت‌انگیز با حسی از تنش و انتظار شروع می‌شود، به کیفیتی آرام و تغزلی می‌رسد و دوباره شور و هیجان برپا می‌کند. هراس اولیه قطعه را تحمل کنید، در ادامه هنرنمایی پرهیجان و نفس‌گیر سازها شگفت‌زده‌تان خواهد کرد.